

20. 4. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Účelnost zastoupení advokátem u hlavního města Prahy.

Ačkoli je v současné době Ústavní soud pro veřejnost uzavřen, povaha jeho činnosti umožňuje, aby i nadále vykonával svou činnost a rozhodoval. Předkládám nyní k pozornosti náleze ze dne 24. března 2020 sp. zn. IV. ÚS 2434/19, který se týká přiznání náhrady nákladů řízení hlavnímu městu Praha v souvislosti s jeho zastoupením advokátem v občanském soudním řízení.

Obec hlavní město Praha (dále též žalobce) žaloval fyzickou osobu (dále jen stěžovatel) o zaplacení částky 890 000 Kč jako smluvní pokuty za prodlení s odstraněním dočasné stavby po skončení nájmu. Obvodní soud pro Prahu 1 svým rozsudkem žalobě vyhověl a uložil stěžovateli zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 99 000 Kč za zaplacený soudní poplatek. Náklady za zastupování žalobce advokátem neshledal nalézací soud s odkazem na judikaturu Ústavního soudu účelně vynaloženými, jelikož žalobce je statutárním městem vybaveným personálně i materiálně k tomu, aby právní záležitosti vyřizoval sám bez zastoupení advokátem, nadto v řízení zahájeném na základě jedné z mnoha typových žalob o zaplacení smluvní pokuty, které žalobce podává i proti jiným nájemcům.

K odvolání žalobce proti nákladovému výroku Městský soud v Praze tento výrok rozsudku nalézacího soudu změnil tak, že uložil stěžovateli zaplatit žalobci na náhradě nákladů nalézacího řízení 290 639,80 Kč a dále pak i náklady odvolacího řízení ve výši 7 538,30 Kč. Odvolací soud vyšel z předpokladu, že „nákladovou“ judikaturu Ústavního soudu nelze aplikovat paušálně bez ohledu na předmět řízení. Podle odvolacího soudu je pro právo na náhradu nákladů právního zastoupení určující hledisko účelnosti – zda je zastoupení advokátem využitím ústavně zaručeného práva na právní pomoc či jeho zneužitím na úkor protistrany. U veřejnoprávních korporací je nutné reflektovat povahu a okolnosti sporu, neboť činnost zaměstnanců žalobce s právnickým vzděláním je zaměřena především na oblast jeho působení ve veřejnoprávní sféře v rámci jeho přenesené (správní) působnosti, případně na běžnou agendu jeho samostatné působnosti (např. v oblasti majetkové uzavírání nájemních a jiných smluv, vybírání nájemného z bytů a nebytových prostor apod.). Na základě těchto východisek dospěl odvolací soud k závěru, že ač se skutková a právní povaha sporu nevymykala běžné činnosti žalobce, zjevně šlo o skutkově i právně složitější věc, jak dokládá obsah spisu a průběh soudního řízení. Žalobcem uplatněné náklady řízení proto považuje za účelně vynaložené ve smyslu § 142 odst. 1 o. s. ř. a neshledal, že by šlo o případ zneužití práva žalobce na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny na úkor stěžovatele.

Rozhodnutí městského soudu napadl stěžovatel ústavní stížností a domáhal se jeho zrušení. Ústavní soud shledal ústavní stížnost důvodnou a napadené rozhodnutí zrušil. Ve svém nálezu kvitoval obecné východisko, na němž odvolací soud své rozhodnutí založil, a sice že jednotlivé případy je třeba posuzovat individuálně, nikoli paušálně (slepě) aplikovat právní předpisy a relevantní závěry soudní praxe – s tím lze v obecné rovině jen souhlasit. Ve věci stěžovatele však odvolací soud dostatečně neodůvodnil uplatnění výjimky z judikatorního pravidla. Ústavní soud připomněl svou předchozí judikaturu, kde v nálezu sp. zn. II. ÚS 376/12 vyslovil pravidlo, že „[u] statutárních měst a jejich městských částí lze presumovat existenci dostatečného materiálního a personálního vybavení a zabezpečení k tomu, aby byla schopna kvalifikovaně hájit svá rozhodnutí, práva a zájmy, aniž by musela využívat právní pomoci advokátů.“ Ústavní soud v citované věci dospěl k závěru, že nebude-li v příslušném řízení statutárním městem prokázán opak, nejsou náklady na zastoupení advokátem

nákladem účelně vynaloženým. Uvedené znamená, že byla ve vztahu k účelnosti vynaložených nákladů právního zastoupení judikatorně dovozena vyvratitelná právní domněnka svědčící v neprospěch statutárního města, které, chce-li její premisu vyvrátit, musí v potřebné míře přesvědčit soud, že jsou dány mimořádné důvody pro opačný postup a výklad § 142 odst. 1 o. s. ř.

V konkrétní rozhodované věci se Ústavní soud neztotožnil s názorem odvolacího soudu, podle kterého od zaměstnanců právního oddělení statutárního města nelze očekávat adekvátní znalost procesního práva, neboť toto právní odvětví pro svou běžnou činnost nepotřebují. Jako vlastníky a správce majetku mimořádně vysoké hodnoty se žalobce v souvislosti s jeho hospodařením nutně účastní mnoha soudních řízení a nelze říci, že by účastenství v soudních řízeních nespadovalo do jeho běžné agendy. Sám žalobce v řadě případů (jako i zde) zahájení soudního řízení iniciuje – součástí agendy jeho zaměstnanců tak logicky musí být například úkol vyhodnotit, zda ten který smluvní vztah je realizován správně, jaké existují prostředky ochrany práv jejich zaměstnavatele (hmotněprávní aspekt), zda je na místě obrátit se na soud a který bude příslušný (procesní aspekt). Účast při soudním jednání nevyhnutelně patří do pracovní náplně „podnikového“ právníka, k jehož postavení by se postavení zaměstnanců statutárního města s právním vzděláním dalo nejlépe připodobnit.

V závěru svého rozhodnutí Ústavní soud uvedl, že odůvodnění napadeného usnesení působí nepřesvědčivě a nelze je považovat za dostatečné tím spíše, že různé senáty odvolacího soudu rozhodují o téže otázce odlišně. Z hlediska právní jistoty účastníků řízení a zachování principu předvídatelnosti soudního rozhodování je nanejvýš žádoucí, aby odvolací soud svou praxi v typových kauzách, i s ohledem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, sjednotil.

Jak již bylo výše naznačeno, Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení zrušil, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, zahrnující též náležité odůvodnění soudního rozhodnutí.

Úplné znění nálezu je k dispozici [zde](#).

JUDr. Tomáš Lichovník,
soudce Ústavního soudu

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)